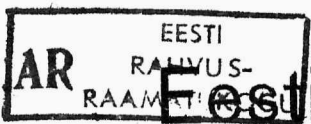

Spetsialne toid

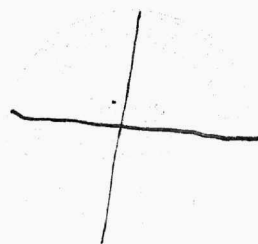

Eesti Maaomavalitsuste Liidu

häälekandja

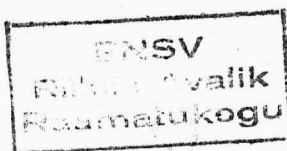
MAAOMAVALITSUS

1927

B 2581.

V. aastakäik

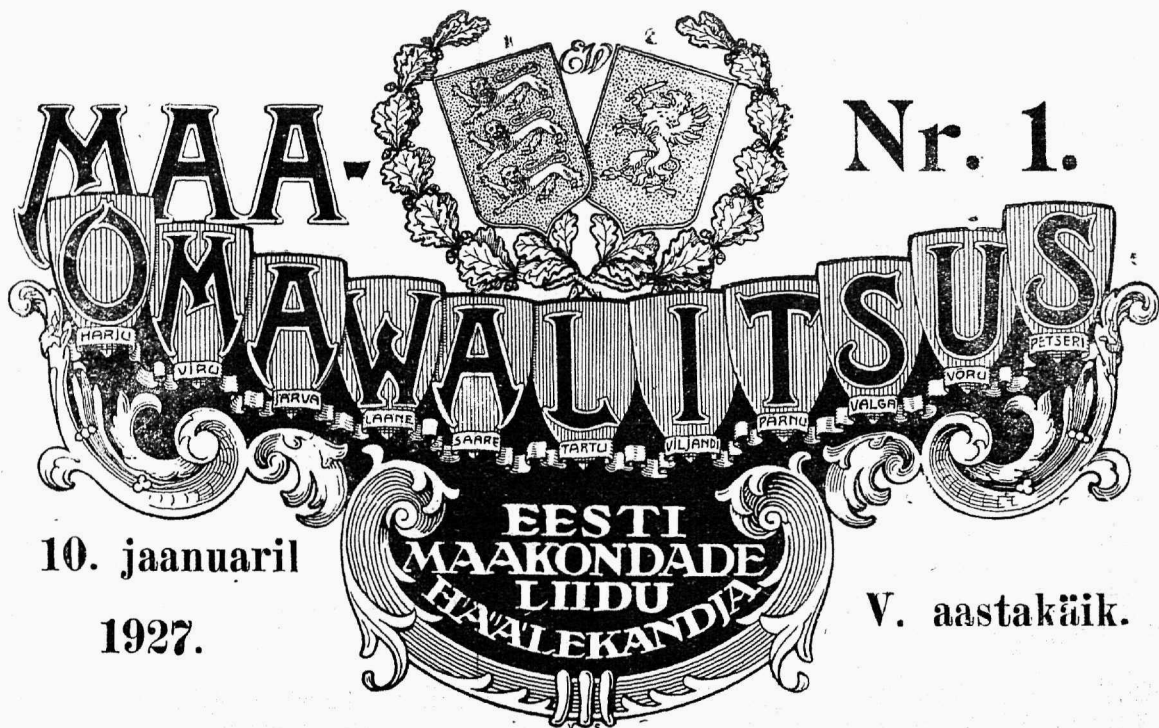

Sp 1 1629

Toimetaja
Heinrich Avikson

Väljaandja

Eesti Maaomavalitsuste Liit

10. jaanuaril
1927.

V. aastakäik.

Väljaandja: Eesti Maakondade Liit. Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Mk. 500.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12.	1 lhk. Mk. 3000, 1/2 lhk. Mk. 1500.
Pooles aastas . . . . . " 250.—	Telefon Nr. 4—72.	1/4 lhk. Mk. 800, 1/8 lhk. Mk. 400.
Üksik number . . . . . " 25.—	Jooksev arve: Eesti Panga Tal- linna osakond Nr. 609.	Omavalitsustele 30% hinna- alandust.
1923 aastak. . . . . " 50.—		Dokumentide kaotamise kuu- lutused Mk. 50 dokumendi pealt.
1924 " . . . . . " 300.—		
1925 ja 1926 a. ä . . . . . " 500.—		

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Aasta vahetusel	Lhk. 3
Mõtteid eraõppeasutuste seaduse eelnõust — A. Vainola	" 5
Kuidas teostada üleminekut uue eelarve- aasta peale?	" 6
Lihtsaks tunnustatud keerulised seaduse paragrahvid	" 7
Au ja hea nime kaitseks — Hans Nurk	" 8
Omavalitsuste päevauudised	" 9
Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest	" 10
Välismaade omavalitsused	" 13
Bibliograafia	" 14
Küsimused ja vastused	" 15
Kuulutused	" 2, 16

Eesti Maakondade Liidu häälekandja

„MAAOMAVALITSUS“

„MAAOMAVALITSUS“ ilmub oma viiendal aastakäigul **1927 a.**
H. Aviksoni toimetusel ja E. Maakondade Liidu väljaandel
endiselt **20 korda** aastas,

2 korda kuus, väljaarvatud 4 suve kuud, millal kord kuus ilmub.

□ □ □

„MAAOMAVALITSUSE“ ülesanne on omavalitsuste huvide valvel seistes nende õiguste eest välja astuda, omavalitsuste tegevuse korraldamises kaasaidata, omavalitsustegelaste teadmisi laiendada, nende üksteisele lähenemist võimaldada ja neile tarvilikuks käsiraamatuks olla.

Selle ülesande täitmiseks toob omavalitsuste ajakiri „MAAOMAVALITSUS“ oma üldosas artikleid omavalitsuste elusse puutuvate päevaküsimuste kohta, arvustab uute seaduste eelnõusi ja maksvaid seadusi, väljaminekute tegeliku elu nõuetest, toob põhjalikke ülevaateid ja statistilisi andmeid omavalitsuste tegevusalade kohta ning avaldab juhatuskirje omavalitsustegevuse kohta, toob omavalitsuste päevauudiste osas üldtähtsusega teateid seadusandluse ja omavalitsustesse puutuvate sündmuste üle, annab E. Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevuse osas ruumi sõnumitele täh. asutuste tegevuse kohta, tutvustab välismaade omavalitsuste osas lugejaid välismaade omavalitsuste korralduse ning tegevusega, märgib omavalitsustegelaste osas ära nende tähtpäevad, tuues nende elulugusi ja pilte, tutvustab riigikohtu seletuste osas riigikohtu otsustega, mis kuidagi omavalitsustesse puutuvad ja kirjanduse osas omavalitsusse puutuva kirjandusega, kuna ta küsimuste ja vastuste osas lahendab lugejate poolt toimetusele saadetud õigus-teadlisi ning omavalitsuste asjaajamisesse puutuvaid küsimusi.

„MAAOMAVALITSUST“ loeb iga omavalitsustegelane, kes ajakõrgusel tahab seista, samuti iga omavalitsuse tegevusest ja seadusandlusest huvitatud kodanik.

„MAAOMAVALITSUSE“ tellimise hind 1927 a. on: aastas 500 m., poolaastas 250 marka, üksik number 25 marka.

Tellimisi võtavad vastu kõik Vabariigi postkontorid ja postiagentuurid, maakonnaavalitsused ja vallasekretärid.

„MAAOMAVALITSUSE“ talitusest tellimise aadress on: Tallinn, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12. „MAAOMAVALITSUS“. Toimetus asub sealsamas.

Eelmiste aastate aastakäigud on veel tervelt saada hindadega: 1923 aastakäik 50 m., 1924 aastakäik 300 mk., 1925 aastakäik 500 m. ja 1926 aastakäik 500 mk. Soovikorral saadetakse täh. aastakäigud kokkõidetult, köitmise raha 80—150 m. aastakäigu eest juurde arvates.

„MAAOMAVALITSUSE“ toimetus ja talitus.

Aasta vahetusel.

Paratumalt peatub igaüks, kui mitte rohkem, siis silmapilgukski, ajamere verstoposti juurde jõudes. Peatub, vaatab tagasi, silmitseb kau gusesse eelseisvat teed ja astub edasi.

Ei saa teisiti talitada ka omavalit-
sustegelane. Aasta vahetusel pöör-
dub temagi pilk tagasi läbikäidud
tee peale.

Kuidas täitis 1926 aasta meie soo-
visi, mis ta meile andis, mis ta
meilt võttis?

Halliks aastaks teda nimetada ei
saa. Teatud määral on ta meie
soove täitnud.

Esikohal tuleb meeldetuletada Riigikogu valimisi. Riigikogust oleneb ju nii palju. Sellepärast andis ka esimene omavalitsustegelaste kongress omavalitsustegelastele juhtnööriks hoolitseda selle eest, et Riigikokku pääseks omavalitsusõiguste eest võitlejad. Nende juhtnööri järele talitasid E. Maakondade ja Linnade liidud, kutsusid üles omavalitsustegelasi selles asjus tegutsema ja tagajärjerikkalt kolmandas Riigikogus on aktiivseid omavalitsustegelasi kaks korda rohkem, kui teises Riigikogus oli. Ja sellel nähtusel on tegelikud tagajärjed: omavalitsuste vaim paistab mõnestki seadusest tuntavalt välja. Riigikogu vaimuga arvestab ka Vabariigi Valitsus. Et viimane seaduse eelnõude kokkuseadmisel omavalitsuste liitude seisukohtadega arvestanud on, seda oli juhus konstateerida juba läinud aasta lõpul ilmunud artiklites.

Kui meeldetuletada omavalitsus-
tesse puutuvat seadusandlust, siis
arvuliselt on 1926 a. rohkeste sea-
dusi antud, mis omavalitsustesse
puutuvad. „Riigi Teataja“ 1926 aasta-
käik algab ja lõpeb nendega. Tähtsa-
mad neist langevad aasta lõpu peale,
kus esikohal oma tähtsuse poolest
seisavad vallavolikogude valimise ja
vallavolikogude ning vallavalitsuste
korraldamise seadus („R. T.“ nr. 97)
ja maavolikogude valimise seadus
 („R. T.“ nr. 100). Missugused põhi-
mõttelised tähtsad uuendused nendes
läbiviidud, seda on varemalt juba
nimetatud. Et need põhimõtted juba
aastate eest ülestõstetud (vallasekre-
tär palgaline, vallakoolivalitsus kao-
tada), siis seda tähtsam on nende
teostamine — omavalitsustegelaste
organisatsioonide kauaaegse nõud-
mise järele. Edasi on suurema täht-
susega eelarve aasta muutmise sea-
dused. Teatud määral puutuvad
omavalitsustesse tööstus- ja majandus-
koolide seadused, küütide seadus,
hoolekandeseaduse muutmise sea-
sus, tuletõrje seaduse muutmise sea-
sus, omavalitsuste maksuseaduse
muutmise seadus, omavalitsuste lii-
tude seadus jne. Kuna ühelt poolt
ühed nendest räägivad omavalitsuste
vaimu kasuks, näit. tuletõrje seaduse
muutmise seadus, milles kolmandas
Riigikogus see E. Maakondade Liidu
poolt esitatud paragrahv vastuvõeti,
mis teises Riigikogus läbikukutati,
on ka neid, nagu maksude seaduse
muutmise seadus, mis usalduse puu-
dusest omaval. vastu kõneleda tahab

ja suurt kirjavahetust Rahaministee-riiumiga tekitab.

Kõige hädatarvilisem seadus, mak- suseadus, mis maavalitsuste seis- korda normaal oludesse viiks, jäi ka läinud aastal andmata. Veel rohkem, eelmine Riigikogu viis senise maa- valitsuste toetuse uuele alusele, to- tatsiooni Haridusministeeriumi eel- arvesse üle kandes. Selle juures on totatsioon tuntavalt vähem, kui eel- misel aastal ja ei võimalda õpetajate palgamaksmist eelarve aasta lõpuni.

Maavalitsuste sissetulekute korral- damatus on ennast nii mitmelegi nendest valusalt tunda annud; ei saa- da hädatarvilist asja korraldada ja mõnigi sundusline väljaminek, näit. pensionide maks, seisab tasumata.

See seisukord on arusaadav õhk- konnas, kus kõik veel selgunud pole, kus teinekord tsentralisatsiooni mõte laineid lööb, nagu läinud suvel, isegi tormi kuulutatavaid laineid. Need lai- ned on siiski jälle vaikinud. Vast uus aasta oma annetega sunnib need lained lõpulikult tagasivajuma.

Tagasi vaadates puutuvad silma ka tähised, kust saadik edasi sekre- täridel uued kohused endiste kõrval kanda on perekonnaseisu ametnik- kudena ja kogukonna, asutuste ja erarendimaade korraldamise seaduse teostamisest osavõtjatena. Need ko- hused tegid teekäimise raskemaks, see on õigus, kuid ühes sellega on sellele ideele lähemale jõutud, et kõik valitsemise ülesanded tulevad koha peal omavalitsuste kätte anda — meie põhiseaduse alusel.

Ja vaadeldes nii käidud teed üle

mägede ja orgude, elad uuesti üle sellel teel üleelatud rõõmud ja mu- red ja nende muljete all annad ot- suse, et 1926 a. on teatud määral omavalitsustele ajalooline aasta olnud ja et mured on jäänud rõõmude varju, kui neid üldiselt võtta, kuigi need suured rõõmud pole olnud. Vaesel ajal rõõmustakse piskugi üle.

Ja siis, siis libiseb pilk eelseisva tee peale, tee peale, mis jälle läbi orgude ja üle mägede edasi viib.

Missuguses meeolus edasi? Mee- leolus, mis läbikäidud tee on annud. Iga tee on kerge käia, kui usku ja lootust on sihile jõudmiseks. Ja lootus, mis mõnelgi lõppeda ähvardas, arvesse võttes poliitilise elu nähtusi, on turgutamist leidnud tagasivaates nimetatud hüvedest. See annab uut jõudu. Ka vaheldust toob eelseisev, 1927 aasta tee. On ju 1927 aasta hindamise ja kohtumõistmise aasta uute valimistega. Olgu need mõle- mad õiged ja õiglased! Hinnatagu tööd ja nende tegijaid, hinnatagu omavalitsuste mõttekandjaid! Ja kui seda õieti ja õiglaselt tehakse, siis ei nõrgene omavalitsuste huvide val- vel seismine ja nende õiguste suu- rendamise nõudmine, siis kaovad ka üksikud mustad täpid, mis siin seal käidud teel nähtavale tulid, siis rü- hime heas meeolus edasi läbi or- gude ja üle mägede lähemale sihile, lähemale ideaalsele omavalitsuskor- rale. Selleks alanud aastaks lootust ja jõudu ühedele, selleks õiglast hin- damist ja poliitilist tarkust teistele, kelle võimuses seisab lootuste teos- tamisel!

4. jaan. 1927 a.

Ei tule paremat aega „MAAOMAVALITSUSE“ tellimise ära- saatmiseks 1927 aasta peale.

Mõtteid eraõppeasutuste seaduse eelnõust.

Avalikkude koolide ülesandeid täitvad koolid peaks kuuluma omavalitsuste ülevalpidamisele.

A. WAINOLA.

Maksvate seaduste põhjal on avalikkude koolide ülevalpidamine tehtud omavalitsuste ülesandeks: vallaomavalitsused peavad üleval algkooli ja maaomavalitsused kesk- ja kutsekooli. Avalikkude koolide kõrval on tekkinud avalikkude koolide asetäitjad koolid õigustega erakoolid, mida üksikud isikud ehk seltskondlikud organisatsioonid üleval peavad.

Pea kõik õigustega erakoolid (peale mõne kutsekooli), mis avalikkude koolide võrku on võetud, on avatud juba Vene ajal. Siis oli niisuguste koolide tekkimine arusaadav ja põhjendatud. Kroonu koolid ei võimaldanud hariduse saamist kõigile õpihimulistele, tehes kitsendusi õpilastele vanaduse suhtes. Ka ajasid kroonu koolid taga venestamise sihte.

Mainitud asjaolud olidki peamiselt erakoolide avamise põhjuseks. Praegu on seisukord muutunud. Erakoolid töötavad küll edasi, kuid ainult selle tõttu, et avalikud koolid ei suuda veel praegu kõiki edasiõppida soovijaid ära mahutada. Selleks on avalikkude koolide võrk veel lõpulikult välja kujunemata.

Tekib küsimus, kas erakoolid ka siis tarvilikud on, kui omavalitsused koolivõrgu on teostanud, mis rahva nõudeid suudaks rahuldada?

Avalikule koolile vastav erakool peaks peamiselt omaks ülesandeks võtma pinda luua kooliuuendustele, milleks temale suurem vabadus õppetegevuses antakse, kuna avaliku kooli ülesanded ja õppetegevus on piiratud vastavate kooliseadustega. Nii võib erakool teatavas mõttes kutsekooliks olla, mis sihi rajab kooliuuendustele. Peale selle peaks erakoolid niisuguseid hariduslisi ülesandeid lahendama, mis avalikkudele koolidele võimata on. Erakool peab olema selleks küllalt paenduv nii tüübilt kui ka õppetegevuses, et ta suudaks haridustööd täiendada neil aladel, mis avalikkude koolide ülesannetes ei kuulu. Avalikkude koolide ülesandeid peaks suutma omavalitsuste poolt ülevalpeetavad avalikud koolid ise täita.

Sellepärast ei ole tulevikus, kui avalikkude koolide võrk väljakujuneb, avalikkude koolide asetäitjate koolide järele enam suuremat vajadust. Sarnased koolid võiks

olla ainult siis, kui riik ja omavalitsused ise ei suudaks avalikkude koolide võrku teostada ning selleks abi vajaks seltskonnalt.

Tegelikult on seltskondline abi praegu, kus koolide ülevalpidamine on avalikõiguslikeks kohustuseks tehtud, liig veike. Erakoolidel ei ole praegu niisuguseid soodustusi ülevalpidamises, vaid nad peetakse üleval samadest allikaist, kust avalikkude koolid. Ka erakooli ülevalpidaja saab raha kooliülevalpidamiseks peamiselt riigilt ja omavalitsustelt.

Miks need koolid omavalitsuste ülevalpidamisele ei lähe, on seletatav ainult sellega, et kooli varandused kuuluvad juriidiliselt kooliülevalpidajale, ning varanduste üleandmine sünnitaks raskusi. Kuigi koolivarandused on suuremalt jaolt muretsetud kooli enese arvel, kas koolile antavate toetustega ehk õppemaksuga, on varanduste omanikuks kooliülevalpidaja. Ei ole millegagi kindlustatud, et erakooli ülevalpidaja kooliülevalpidamisest korra ei loobu. Loomulikult läheb kooliülevalpidamine sel puhul omavalitsuse kätte, kellel endisele kooliülevalpidajale tuleb koolivaranduste eest tasu maksta. Selle ärahoidmiseks on mõned omavalitsused hakanud erakooli ülevalpidajalt toetuse andmisel kohustust nõudma, et see kooli likvideerimisel toetuseks antud summad tagasi maksaks ehk koolivarandusi selles väärtuses tasuta üle annaks.

Niisugune kohustus loomulikult ei meeldi kooliülevalpidajale, sest sellega koormaks tema koolivarandusi võlgadega.

Nii tekib täiesti ebaõiglane seisukord: erakooliülevalpidaja ja omavalitsuse vahel tekib vahekord, mis takistab nõuetele vastava koolivõrgu loomist ja koolide eest tarvilist hoolitsemist.

Võtku seltskondlikud organisatsioonid omaks ülesandeks rahvaülikoolide, lasteade ning mitmesuguste erikoolide ja kursuste ülevalpidamine. Selleks on seltskondlist abi hädasti tarvis.

Avalikkude koolide asetäitjad koolid peaks minema omavalitsuste ülevalpidamisele, kui viimased seda soovivad.

Sellepärast oleks ka asjata eraõppeasutuste seadustega luua avalikkude koolide asetäitjaid kooli.

Erakoolid võivad ainult avalikkude koolide kõrval olla, kus selleks vajadus on, kuid ei peaks täitma avalikkude koolide aset.

Seltskondlikud organisatsioonid, kes on senini kooli ülevalpidamise raskusi oma õlgadel kannud, on muidugi sellega tänu-

väärt töö teinud. Nüüd on need erakoolid, mis senini täitsid avalikkude koolide aset, oma aja läbielanud, omad ülesanded täitnud, ning võivad avalikkude koolide võrgus — omavalitsuste ülevalpidamisel — omale kindla koha leida.

Ei ole sellest küll, kui „MAAOMAVALITSUS“ omale tellitud, vaid tuleb hoolt kanda, et ka teistel omavalitsustegelastel ta kättesaadav oleks.

Kuidas teostada üleminekut uue eelarve-aasta peale?

Uued eelarve-aasta seadused linnade, valla- ja maade ning alevite kohta on ilmunud „R. T.“ Nr. 99 l. a. ja hakkasid maksma 1. jaanuarist s. a.

Esimisel kohal huvitab selles seaduses omavalitsustegelasi üleminek uue eelarve-aasta peale. Maaomavalitsuste, valla, maade ja alevite kohta räägivad seadused ühtlast keelt, nimelt: „Üleminekuks uue eelarve-aasta peale seatakse kokku 1927/1928 a. eelarve 15 kuuks arvates 1. jaanuarist 1927 a.“

Seaduse sõna on selge, nii et siin kaht arvamist olla ei saa, kuid kahtlemist tekitab selle seaduse hiljaks jäämine ja täh. seaduste lõpu osa, mis ütleb, et käesolevad seadused hakkavad maksma 1. jaanuaril 1927 a.*

Oli varemalt juba juhus tähelpanu juhtida selle peale, et eelarve-aasta seadused viibivad ilma ühegi põhjuseta, takistades omavalitsuste tööd. See hiljaks jäämine annab ennast nüüd kibedalt tunda, seda enam, et järelvalve asutused kinnipidasid enne 1. jaan. maksvast seadusest ja nõudsid eelarveid 12 kuu peale. Ja need seati 12 kuu peale kokku seal, kus nendaga õigel ajal valmis saadi. Ja need 12 kuu peale kokkuseatud eelarved on seaduslisse jõusse astunud. Seaduslisse jõusse astuvad ka peale 1. jaan. vastuvõetud ja vastuvõetavad eelarved 15 kuu peale. Kõige selle seaduslikkuse juures on ühtlus rikutud ja enne 1. jaan. vastuvõetud eelarved vajavad täiendamist kolme kuu krediitide ja tuludega.

Kuidas seda teha?

On tõstetud küsimus üles, kas ei tuleks

korraldus teha, et kõik 12 kuu peale kokkuseatud eelarved saaksid ümber tehtud 15 kuu peale. Ühtlus oleks kättesaadud, kuid missuguse õigusega? Eelarve-aasta muutmise seadustel pole tagasiulatavat mõju, nad hakkasid maksma 1-sest jaanuarist. Ei ole seaduslist alust seaduslist eelarvet tühistada, mispärast vaevalt sarnane korraldus täitjaid leiaks. Jäädes aga praeguse seisukorra juurde, puudub ühtlus ja õiged kokkuvõttelised andmed. Paratumalt peab nendega käesoleval aastal leppima, õpetuseks, mis tagajärjed selles on, kui seaduseandmine õigel ajal ei sünni. Ühtlus ise võidakse kätte saada alles siis, kui puuduva 3 kuu juurde minnakse.

Puuduva kolme kuu, 1928 a. kolme esimese kuu, eelarve oleks kõige otstarbekohasem 1927/1928 aasta lisa eelarvena kokkuseada ja mitte nüüd, vaid 1927 ja 28 a. vahetusel, kui 1927 a. üle- ehk puudujäägid juba selguvad, sest väga tähtsad on valdade ja maade 1927 a. ülejäägid, kuna kolm esimest kuud tuluaesed on, eriti maadele. Valdadele jääb 15 kuulise aasta arvel vähemalt võimalus teatud maksumusi vastavalt tõsta.

Korraldades niiviisi enne 1. jaan. vastuvõetud eelarvete täiendamist, seisame sel samal seisukohal, mis seadusega otsekohe linnadele antud. Linnade eelarve-aasta muutmise seadus, ütleb: „Üleminekuks uue eelarve-aasta peale seavad linnad eelarved kokku 1927 aastaks ja 1928 a. esimeseks kolmeks kuuks. Märkus: Linnadel on õigus kokkuseada eelarve tähendatud üleminekuajaks koose 15 kuuks, arvates 1. jaanuarist 1927“.

Ühtlusetaus on linnade eelarve-

tele seadusega otsekohe lubatud. Ja seda korda, mis ühele omavalitsusliigile seadusega sel samal päeval antud,

kui teisele see puudulikuma seaduse pärast andmata jäi, peaksid võima teised omavalitsusliigid õigusega kasutada.

Kas olete juba kõik 1927 a. „MAAOMAVALITSUSE“ tellimiseks ära teinud, mis Teist oleneb?

Lihtsaks tunnustatud keerulised seaduse paragrahvid.

Omavalitsuste valimiste tagajärgede väljaarvamine on uute valimisseadustega ühtlustatud. Riigikogu valimiste väljaarvamise süsteem (d' Hondt'i oma) on omavalitsustele liig raske leitud, ja selle asemel on lihtsaks tunnustatud Hagenbach-Bischoffi süsteem meie omavalitsustele paras leitud olema. Täh. süsteem kõige keerulisemate kõrval võib lihtne olla, kuid selles redaktsioonis, kui ta vallavolikogude valimise seaduse § 54, samuti ka maavolikogude seaduse § 54 toodud, ei saa lihtsusest rääkida. Saadagu sellest § 54 aru:

„§ 54. Maksvakstunnustatud häälte koguarv jagatakse valimisele kuuluvale vallavolinikkude koguarvule. Leitud terve arv on esialgne jagaja, millest valimise jagaja suurem ei või olla. Igale nimekirjade ühendusele, samuti ka igale iseseisvale kandidaatide nimekirjale antud häälte arv jagatakse esialgsele jagajale. Jagamisel saadud terved arvud näitavad vastavale nimekirjade ühendusele või iseseisvale nimekirjale langevat esialgset kohtade arvu. Lõpulikult vastavale nimekirjale langev kohtade arv ei või olla vähem esialgsest kohtade arvust.

Esialgsest määratud kohtade koguarv arvatakse maha valimisele kuuluvast vallavolinikkude koguarvust. Leitud arv näitab, mitu kohta pärast esialgset määramist jagamata jäänud.

Pärast seda jagatakse igale nimekirjade ühendusele, samuti ka igale iseseisvale kandidaatide nimekirjale antud häältearv järgimööda esialgsele kohtade arvule +1 +2+3 jne. Jagamisel saadud arvudest eraldatakse nii mitu kõige suuremat arvu, kui palju vallavolinikkude kohti jagamata jäi pärast esialgset jagamist; need arvud seatakse ritta vähenemas järjekorras. Viimane tähendatud arvudest on valimise jagaja.

Lõpulikult igale nimekirjade ühendusele, samuti iseseisvale nimekirjale langev vallavolinikkude kohtade arv määratakse nii nimekirjade ühendusele, kui ka iseseisvale kandidaatide nimekirjale antud häälte arvu jagamise kaudu valimise jagajaga.

Valimisel nimekirjade ühendusele või iseseisvale antud valimise jagajale võrdne häältearv annab õigused ühe vallavoliniku koha saamiseks.

Kui niisugusel vallavolinikkude kohtade jaotamisel nimekirjade ühenduste või iseseisvate kandidaatide nimekirjade keskel viimane koht langeb mitmele ühendusele või mitmele iseseisvale kandidaatide nimekirjale, siis antakse eesõigus sellele ühendusele või nimekirjale, millele antud kõige rohkem häält.

Ühesuguse häältearvu juures otsustatakse küsimus liisuga.“

Võtame näiteks kohe esimese lõike teise lause: . . . „millest valimise jagaja suurem ei või olla.“ Mis siis, kui ta suurem on? Seda seadus ei seleta. Kui ta ülepea suurem ei saa olla, siis pole ka olematu eitamist vaja. Seesugune eitamine on ka esimese lõike viimases lauses. See lause sunnib vägisi uskuma, et juhtumisi võib olla, kus lõplik arv esialgsest kohtade arvust väiksem on. Mis siis aga teha, sellest ei räägita. Neid juhtumisi muidugi üldse ei olegi. Milleks siis süsteemi kahtlustada ja tagajärgede väljaarvajaid ärevusse viia?

Päris selgusetaus tuleb aga kolmandas lõikes ette. Selle esimene lause räägib häälte arvu järgimööda jagamisest esialgsele kohtade arvule +1+2+3+4 jne, Esialgseid kohtade arvusi on meil mitu. Seadus räägib ühest kohtade arvust. Mida siin mõista, üksikuid või koguarvu? Tekst sunnib viimast mõtlema, kui tuttav ei olda selle süsteemi teooriaga. Selle asemel

peaks seadus aga ütleva, et igale nimekirjade ühendusele ja iseseisvale nimekirjale antud häältearv jagatakse selle sama nimekirja esialgsele kohtade arvule +1 esimese jagamise juures, +2 teise jagamise juures, +3 kolmanda jagamise juures, kuni jagamisest saadud arvud (jagatised) niimit-
mest juba saadud arvust (jagatise) vähe- maks jäävad, kui jagamata volinikkude kohte esialgse jagamise puhul järel jäi.

Et valimise jagaja leidmise järel veel üllatusi võib tulla, seda tõendab selle paragrahvi 6. lõige. See ei räägi muidugi selle süsteemi kasuks. Esimese proovi väljaarvamise juures sattus nende ridade kirjutaja kohe sarnase juhuse peale, kus õigustatud ollakse rohkem kohte saama, kui neid üldse on.

Milleks sarnane segane paragrahv peamurdmiseks? Või arvatakse, et vallasekretär iga keerulise asjaga peab hakkama saama? Kuid ka see ei õigusta veel keerd-
ülesandeid andma. Õnnetuseks ei tarvitse aga vallasekretäri alati seda keerdüles-
annet lahendada, sest vallavolikogu vali-
mise seaduse § 9 ei tee vallasekretäri osa-
võtu valla komiteest sundslikuks. Ja mis
peavad kandidaatide nimekirjade esitajad
vallakomitees tegema selle paragrahviga?
Ei ole kadestav seisukoht, kui komitee
liikmed kohtade väljaarvamise juures sedagi
ei tea, kas kohad nimekirjade järele õieti
jaotatud. Sarnasesse seisukorda on nad
aga uue ja „lihtsa“ tagajärgede väljaarva-
mise süsteemiga pandud.

Võib ju olla, et seaduse andjatele selle
süsteemi järele väljaarvamine lihtne paistis
olema, sest seaduse seletuskirjas lehek.
28-dal toodud tagajärgede väljaarvamise
näide paistab lühike olema, vaevalt üks
lehekülg. Lähem tähelepanu ja võrdlus
seadusega ütleb aga muud, ütleb, et näide
poolik on: § 54-da 4-das lõikes ettetulnud
tehing valimise jagajaga puudub selles
täiesti, samuti nimekirjade ühendusele an-
tud häälte jaotus ühinenud nimekirjade

vahel ja muud vähemad tehingud, nagu
3-da lõike lõpu korraldus. Tähelepanu
puhul ei oleks nägemata jäänud ka elu-
võeras vallavolikogu liikmete arv 29. Kui
seadusandja normaalselt lahenduskäiku terves
ulatuses oleks näinud, siis oleks vast ka
see „lihtsus“ vastupanu leidnud.

Ja selleks, et suurematele rühmadele
rohkem kohte anda, peavad nüüd üle
neljasaja asutuse kirjutama ja arvama, ja
järelvalve asutused seda tööd kordama ja
võrdlema!

Niisama selgusetu, kui § 54, on ka
nende seaduste § 59 nimeliste häälte kohta.

„§ 59. Kandidaatide nimekirjale lange-
vad kohad, mis eelmises (58) paragrahvis
jagamata jäänud, jaotatakse järgmiselt:
nimekirjale ilma üksikut kandidaati märki-
mata antud häälte arvust arvatakse nime-
kirjas seismise järjekorras esimesele, tei-
sele, kolmandale jne. kandidaadile temale
antud nimeliste häälte juurde, kui tal neid
ei ole, siis tema nimele niipalju hääli, et
ühenduse jagaja, iseseisva nimekirja juu-
res — valimise jagaja, täis saab. Ei tee
üksikut kandidaati tähendamata antud
häälte arvu ülejääk ka nimekirjas järgneva
kandidaadi nimeliste häältega koos ühen-
duse või vastavalt valimise jagajat välja,
arvatakse ülejääk nimelisteks häälteks
nimekirjas seismise järjekorras esimesele
kandidaadile, keda veel ei ole valituks
loetud, ja arvatakse valituks see kandidaat,
kellel sellega on kõige rohkem nimelisi
hääli, kusjuures ühesuuruse häälte arvu
juures annab eesõiguse nimekirja järjekord“.

Ilma näideteta ei ole valimiskomiteel
midagi teha.

Et asjaga seotud isikud sarnaste seaduste
eest nende tegijatele tänu ei ütle, on selge.
Et aga valimistagajärgede väljaarvajaid
vabastada ahastusest ja hirmust nende
paragrahvide eest, toome järgmises numbris
seletuse ja näite arusaamatuste lahenda-
miseks.

Au ja hea nime kaitseks.

HANS NURK.

Seesuguse pealkirja all ilmus 25. nov.
1926 a. „Maaomavalitsuses“ Nr. 18 artikkel,
milles hukka mõistetakse sarnaselt tegut-
semine, kui see väljendust leiab „Päeva-
lehes“ ilmunud järgmises kuulutuses:

„Koha saab
vallavalitsusse see, kes laenab 35.000 m.
ilma prots. 8 kuuks. Täielik vallavalit-
suse asjaajamine ja Vene keele ning osalt
raamatupidamise oskus tingimata tarvilik.“

Pakkumine ja isiklik kokkusaamine 18. skp. Narvas Eesti Seltsi einelaas".

Vallasekretäride Seltsi juhatus ja nõukogu omal ühisel koosolekul 5. detsembril 1926 a. seda asja läbi arutades leidis, et sellest kuulutusest mitte näha ei ole, et just vallasekretär seda on avaldanud, vaid seda võis teha vallavanem, vallavanema abi, ehk hoopis kõrvaline isik, sest maksva seaduse järele võtab vallakantseleisse ametnikke teenistusse vallavalitsus, aga mitte vallasekretär. Ettetulnud ja veel ettetulevate väärnähtuste ärahoidmiseks Vallasekretäride Seltsi vallavolikogude valimise ja vallavalitsuste korraldamise seaduse § 79 täiendamist ühe lausega, mille järele vallasekretäri abid ja kantselei ametnikud võetakse ametisse ja vallandakse vallasekretäri ettepanekul vallavalitsuse poolt, millist nõudmist riigikogu rühmad lubasid selle eelnõu arutamise puhul toetada, aga ei teinud seda mitte, ja sellega on seisukord endisest veel halvemaks muutunud. Uue seaduse järele ei kuulu vallasekretär enam vallavalitsuse kosseisu ja sellega on võimaldatud kantseleisse ametnikke võtta ilma sekretäri teadmata ning nõusolekuta. Üksikute kodanikkude väärsammude astumine aga vallasekretäride kahjude arvele kirjutada, ning neid väärsamme veel üldistada, on lubamata. Kõike asjaolusid arvesse võttes tunnistab Vallasekretäride Selts eelpool kirjeldatud viisil valla kantseleisse ametnikkude teenistusse palkamise, ükskõik kelle poolt see tuleb, lubamatuks ja otstarbekohatuks pidada. Samuti tuleb lubamatuks tunnistada „Maaomavalitsuses“ Nr. 18 — 1926 a. eelpool nimetatud artikli autori tegevus selles osas, mis puutub väärsammu üldistamisesse ja selle kandmisesse vallasekretäride kahjude arvele.

Toimetuse järelsõna.

Sõnavabaduse mõttes eelmistele ridadele muutmata ruumi andes ei saa mööda minna väidetest, mis „Maaomavalitsuse“ toimetuse aadressil ette tuuakse.

Kõige pealt artikli lõpul toodud väide, mis räägib väärsammu üldistamisest. Kus on väärsammu üldistatud? Kõne all

olevas artiklis fakti kõrval on ainult üksikud read selle nähtuse hukkamõistmiseks ja otse öeldud, et ühe samm saatuslikult võib mõjuda teiste huvide peale. Sellepärast on üldistamise vastu sõnavõtmine ühegi aluseta ja asjata.

Mis puutub vallasekretäride Seltsi väitesele, et kuulutusest näha ei ole, et seda sekretär avaldanud on, siis võib see nii olla ühede äranägemise järele. Kuulutuse tekst, mille H. N. oma vastuvaidluses kor-dab, ütleb aga toimetuse arusaamise järele väga selgesti ära, kes ta kirjutanud. Es-malt, kes saab koha? Kes vallavalitsuse asjaajamist ning osalt raamatupidamist tunneb. Missugune ametnik see on? Mitte vallasekretär (tema peab raamatupidamist täielikult tundma), mitte ka valla käsk-jalg. See võib olla ainult vallasekretäri abi ekk kantselei ametnik. Edasi, kes võib öelda: koha saab? See, kellest koha andmine täielikult ära ripub. Kui valla-valitsus vallasekretäri abi palkab, kas saab vallavanem, tema abi ehk vallasekretär kellegile koha saamist kindlustada? Ei, seda saab teha isik, kellest üksipäini ole-neb sekretäri abi koha andmine. Kes on sarnane isik? On teada vallanõukogu otsusi, mis sekretärile õiguse annavad abilisi palgata oma heaksarvamise järele, kusjuures sekretär ka abilise palga omal arvel vallalt saab ja vabal kokkuleppel abilisega talitab. Ja see nähtus lahendab ülesande, kes võis olla kuulutuse andja. On tuua vastuvaidlejail ükski fakt, kus vallasekretäri abi palkamine kellegi teise kätte usaldatud, on toimeetus valmis eksistust vabandama.

Siin ei ole toimetuse parema arusaamise järele tegu ühelegi kahjude arvele kirjutamisega, vaid vastupidise tehinguga. Kui W. S. ühes artikliga „M.“ Nr. 18 l. a. kuulutuse avaldamise väärsammuks peab, siis ollakse ühisel platvormil. Vahe on ainult selle väärsammu hukkamõistmise viisis. Toimetuse arusaamise järele on aga kasulik, kui vigade või väärsammude tegija lähedalseisjad neid vastaste asemel ise tunnistavad, väljaastudes seega au ja hea nime kaitseks.

Omavalitsuse päevauudised.

Vallavolikogude valimised

on siseministri poolt 20. ja 21. veebruari peale kindlaks määratud.

Vallavolikogu kandidaatide nimekirjade vastuvõtmine on 25. jaan. 2. veebr. peavad sisseantud ja vastuvõetud kandidaatide

nimekirjad vallakomitee ruumides väljapandud olema. Valimisedelid tulevad 15. veebr. valijatele kätte saata.

Maavolikogude valimised

on siseministri poolt 20. ja 21. märtsi peale määratud.

Maanteede seadus

on teedeministri poolt Vabariigi Valitsusele esitatud.

Ei saa muuta.

Haridusministeerium teatas E. M. Liidu ettepaneku peale õpetajate palkade ülejäägi tagasimaksmise korra lihtsustamise asjus, et ministeerium praegust korda muuta ei saa põhjusel, et rahaministri poolt maksmapandud uus riigikassa kord Haridusministeeriumile sunduslik on.

Krediidid teede ehituseks ja paranduseks:

Teedeministeeriumi poolt on 1927/28 a.

peale teede ehitamiseks ja parandamiseks eelkrediite määratud:

Harju maakonnale . . .	Mk.	14.000.000.—
Järva	"	7.000.000.—
Lääne	"	9.300.000.—
Pärnu	"	10.500.000.—
Petseri	"	6.000.000.—
Saare	"	2.000.000.—
Tartu	"	17.500.000.—
Valga	"	5.000.000.—
Viljandi	"	9.000.000.—
Viru	"	14.200.000.—
Võru	"	10.500.000.—

Kokku Mk. 105.000.000.—

Peale selle määrati tehniliste abinõude tagavara koha (pargi) asutamiseks 15 miljoni marka, tagavaraks ettenägemata häda-tööde jaoks jne. 5 milj. marka.

Linnadele määrati kokku 5 miljoni m. Seega on jaotatud 130 miljoni marka, kogu eelkrediidi summa.

Eesti Maakondade Liidu poolt Tartu ülikooli juures 20. okt.—24. nov. 1926 a. korraldatud I jaosk. arstide täienduskursustest osavõtjad.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Hoolekande seaduse muutmise asjus.

28. juunil 1926 a. esitas Eesti Maakondade Liit Töö-Hoolekandeministeriumile

Hoolekande seaduse § 210 pt. 7 muutmise kava, mille peale Töö-Hoolekandeministerium 14. juulil l. a. teatas, et esitatud muudatuse kava ministeeriumi poolt arvesse võetakse, sest ministeeriumil on ka ka-

vatsus hoolekande seaduses muudatusi teha 1. dets. 1926 a. Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud Hoolekande seaduse muutmise seadus ei sisalda aga midagi selle seaduse § 210 pt. 7 muutmiseks.

Et Ministerium Liidu esitise vastu seisukohta ei võtnud, tuleb oletada, et Liidu ettepanek Hoolekande seaduse muutmise kava kokkuseadmisel eksikombel kõrva on jäänud, mispärast Liidu juhatus oma otsuse kohaselt 29. dets. l. a. esitas Töö-Hoolekandeministeriumile palve § 210 pt. 7 muutmisega täiendavalt esineda, sest selle punkti muutmine on seotud tõsiste tegeliku elunõuetega ja kooskõlas ministeriumi uue hoolekande töö sihiga — abitarvitajate laste perekondadesse paigutamiseks.

Majandusosakondade juhatajate ja raamatupidajate koosolek.

24. novembril l. a. peetud maavalitsuste majandusosak. juhatajate ja raamatupidajate koosolekul otsustati töölihtsustamise otstarbel kassa orderid 1. jaan. 1927 a. ärakaotada, sissetulekute tõenduseks tarvitades kviitungi kontse, kindlasti kinni pidada E. M. Liidu poolt väljatöötatud eelarve kavast, eelarvest läbikanda kõik riiklised toetused, nagu totatsioon õpetajate palkadeks, toetusrakad teede ehitamiseks ja hoolekande alal, kuna õpetajate palga riigi osa, pensiooni rahad j. t. s. summad läbikäivate summade arvel arvestada, tuues sarnaste summade läbikäikude ja saldode kohta aasta aruande juures eriaruande. Uue riigikassa korra põhjal tehtud uus korraldus õpetajate palga krediitide igakuuliste ülejääkide tagasi maksmise üle leiti asjata tööd juurdetoov olema ja otsustati Haridusministeriumi poole pöörata ettepanekuga, et selle korra lihtsustamiseks loobutaks raha tagasimaksmisest, vaid eelmise kuu ülejääk võetakse järgmise kuu summast maha. Totatsiooni summade arvestamine uue riigi kassa korra järele leiti põhjendamata olema. Edasi võeti rida soovivaldusi vastu, kuna Ameerika viisilise raamatupidamise tarvitusele võtmine maavalitsustes poolehoidu on leidnud.

Automobiili seaduse eelnõu.

Läbivaadates automobiili seaduse eelnõu oma koosolekul 29. dets. l. a. ja arvesse võttes maavalitsuste seisukohte selle eelnõu kohta, leidis E. Maakondade Liidu juhatus selle eelnõu sellel kujul mittevastuvõetava olema ja tegi peaaegu kõigi põhimõtteliste paragrahvide kohta parandusi.

Liidu seisukoht on Teedeministeriumile teatatud.

Sundusliku tulekinnituse seaduse eelnõu.

E. M. Liit võttes mõne aja eest juba sundusliku tulekinnituse küsimuse kohta jaatava seisukoha. Seaduse eelnõu kokkuseadmise asjus astus Liidu juhatus peale otsuse tegemist vastava asutusega läbirääkimisesse. Et sealt poolt eelnõu aga seni valmistatud pole, otsustas Liidu juhatus 29. dets. l. a. pöörata ühe kinnituse küsimusega tuttava õigusteadlase poole seaduse eelnõu kokkuseadmise asjus.

Hoolekanne Tartumaal.

Meie valdades on vaeste eest hoolitsemine juba ammu korraldatud. Omal ajal, aastat 60 tagasi, ehitati valdades vaestemajad, mis selle ajale vastavalt küllalt avarad ja kenad olid, kuid nüüd igatahes suuremalt jaolt peale üksikute erandite, ennem loomalautu meeldetuletavad, kui inimeste elamuid. — Nende ridade kirjutaja teada ei ole näituseks Tartumaal viimase kümne-viieteistkümne aasta jooksul ühtegi uut vaestemaja ehitatud. — Ka vaestemajade ümbrus on elutu: kuskil ei ole katsutudki asutada viljapuuaedu, ilupuude istutust ehk muud ilustust, ehk vaeste seas küllalt niivõrd kõbusaid leiduks, kes aia eest hoolt kannaks.

Ka mõisa hoonetest, mis nüüd alatihti lagunemas, ei ole vallad ühtki vaestemaja tarvis soovinud omandada. Ometi on neil valdades abitarvitajaid ja peaaajalikult korteritarvitajaid kodanikke küllalt ja see arv ei näita mitte kahanemise, vaid ennem suurenemise tendentsi.

Et sellest kujukat pilti saada, toome mõned arvud meie valdade vaeste arvust.

V a e s t e m a j a d e s	1924		1925	
	meest.	naist.	meest.	naist.
oli:				
täielist ülespidamist saajaid	42	104	41	119
Osalist ülespidamist saajaid	70	206	73	208
Väljaspool vaestemaja said abi:				
alaliselt	278	722	275	793
ajutiselt	63	106	36	75
Kokku	453	1138	425	1195
Ülespidamiseks ja abirahadeks kulutasid vallad				
1925 a.			4.031.079 m.	
arstiabiiks			168.828 m.	

HARJU MAAKONNANÕUKOGU 1924-1926.

MAAKONNAVALITSUS 1924-1926.

Harju Maanõukogu ja valitsus 1924-1926.

matuserahadeks . . . . . 186.410 m.
 vaestemajade korrashoiuks . 489.327 m.
 Kokku 4.875.644 m.

Kui seda summat 1620 abitarvitaja peale ära jagada, näeme, et vallad aastas keskmiselt ühe abitarvitaja peale kolmtuhat marka välja andsid.

See on liig vähe inimhinge seespidamiseks.

Maakonna omavalitsuste ellukutsumisega, asusid viimased mõni aasta tagasi suure agarusega lahendama vaeste eest hoolekandmise asja. Arvati sellest üle saada,

kui igasse maakonda asutada üks ehk kaks vaestemaja vanadekodude ja lastekodude nime all. Nii asutati ka Tartumaal vanade ja lastekodu.

Vaadeldes kodude kulusi 1925 a. leiame siin hoopis vastupidise pildi. Ruumid on avarad, puhtad ja soojad, toit hea, riided pesu ja ülepea kate eeskujulik. Kodudes oli hoolealuseid 1925 a.

Kävastu vanadekodus . . . . . 49 inim.
 Meeri lastekodus . . . . . 27 „

Kokku 76 inim.

Kulusid oli:

vanadekodul . . . . . 1.439.105 m.
lastekodul . . . . . 1.217.681 m.

Nii läks maakonnale maksma ühe vaese ülespidamine aastas 30 336 m. ja lapse ülespidamine 50.964 m.

Kas on niisugune hoolekande teostamine õige? Kahtlemata peame ütleva ei, sest kui pea ühesarnastes oludes üks hoolealune kümme kuni kakskümmend korda rohkem toetust saab, siis ei saa siin enam õiglust olla.

Meie omavalitsuste ligemaks mureks peaks olema hoolekande asja ühtlustamine.

A. P.

Vallaomavalitsus raudteele otstarbekohast sihti nõutamas.

Et ära hoida kõiki asjatuid ja miljoneid

nõudvaid uute teede rajamisi, samuti Riisselja-Orajõe harutee ebaotstarbekohast lklasse pikendamist ja kogu Pärnu-Orajõe ranniku Läti mõju alla sattumist, esitas Orajõe vallavalitsus 10. nov. l. a. Orajõe vallanõukogule ettepaneku, esineda Pärnu Maakonnavalitsuse kaudu ja kaasabil Teedeministeeriumi ees palvega, et Riisselja-Orajõe haruteel saaksid raudteed jaam järgmiselt ümberpaigutatud: Massiaru jaam Sihisilla tee äärde, Orajõe raudteed jaam Kabli-Tihaste tee äärde ja raudtee lõpujaam ehitada Treimani külla.

Vallanõukogu tühele pannes, et vallavalitsuse ettepanek õiglane ja ühtlane rahva enamuse soovidega otsustas vallavalitsuse ettepaneku jaatavalt.

Välismaade omavalitsusest.

Mõnda Soomest.

Lõunapoolse naabri Läti omavalitsuste tegevusest töid teateid piiriäärsete maavalitsuste tegelaste vastastikused külaskäigud. Meie põhjapoolse naabri Soome omavalitsusaladega oli läinud suvel juhus tutvuneda Harju maavalitsuse esimehel M. Krusemannil, kes 18. — 23. juunil Soomes, Soome Põllumajandustöötajate Keskliidu poolt korraldatud ekskursioonist osavõttis. Oma aruandes kirjutab ta muuseas:

O m a v a l i t s u s.

Omavalitsus-asutustena tegutsevad Soomes linnad ja vallad (kunnad). Viimased on märksa suuremad, kui Eestis. Näiteks on Kauhajõe vallas Vaasa maakonnas 15.800 hinge, — nii umbes meie kihelkonna suurune. Linnad — kui ka vallad, mis moodustavad ühe maakonna (lääni) kuuluvad maahärra (end. kuberner) alla, kes riigivalitsuse poolt ametisse seatud.

Vaasa maakond, mille pindala on 38.327,8 ruutkilom. seisab koos 89 vallast (kunnast). Kauhajõe valla pindala on 1266,4 kilom. Vallanõukogu liikmete arv 35. Maksu maksjaid 4000 hinge ümber. Valla juhtideks on esimees ühe abiga ja sekretär, keda valib vallanõukogu. Vallavanema ja sekretäri palk 1000 Soome marka (umbes 10.000 Emk.) kuus.

Soome valla tegevuseks on puht-omavalitsuslised tööd. Riiklisi ülesandeid täi-

davad politsei- ja muud valitsuse ametnikud. Valla peaulesandeks on oma majapidamine, haridusaja korraldamine ja vaeste eest hoolitsemine. Sellega on seletatav nii vähese tööjõuga läbisaamine.

M a k s u d.

Maksu kogusumma Kauhajõel on 1.400.000 Smk., mis keskmiselt teeb 100 Smk. maksja peale. Maksud lasuvad rõhuvamal arvul maa peal. Näiteks kunna esimehel, kelle talul 50 hekt. põldu ja 40 hekt. metsa, on aastas maksusid 4708 Smk. Tööliste maksud aastas umbes 100 Smk. hingelt. Maksud on kahesugused: 1) riigimaksud varanduste pealt ja 2) tulumaksud. Warandusmaksud saab riik omale. Selleks hinnatakse varandused ümber iga aasta septembrikuul — selleks valitud komisjonis, kuhu kuuluvad ka valla (kunna) esitajad. Tulumaksud saab vald endale. Maksude sissenõudmine sünnib umbes sarnaselt kui meil. Määratud tähtaegadeks mittemaksjatelt võetakse 1% kuus trahvi. Maksude sissenõudjaks on ametis riigiametnik, kes ühtlasi on ka valla notar ja otsuste täide- saatja võim (meil kohtupristav).

K o o l i d.

Koolisid on vallas 20. Ühele õpetajale määratav kõrgem arv lapsi 50. Erikoolides õpilasi 30 kuni 150. Kooliõpetajad saavad palka vallalt. Keskmise palgamäär 15.000 Smk. aastas, peale prii korteri, kütte ja valgustuse. Majapidamis-koolid

sarnanevad meie omadele. Õppus kestab 10 kuud. Vastu võetakse algkooli haridusega. Sisseastumise maks 200 Smk. ja internaat (toitmine korteriga) 220 Smk. kuus. Õpeained: majapidamine, karjakasvatus, aiatöö ja käsitöö.

Arstiabi.

Maal on tervishoiu arstid ametis riigi poolt. Saavad palka keskmiselt 1000 Smk. kuus, sellest pool riigi- ja pool kogukonna poolt, peale selle priikorter, küte ja valgustus. Tasu võtavad arstid haigetelt kokkuleppe järele. Peale arstide on ametis veel halastajad õed. Haigemajade tarvitamine elanikkudele maksuline. Ühtlastel alustel tervishoiu arstidega tegutsevad maal ka loomaarstid.

Hoolekanne.

Hoolekande-asutusena on ellukutsutud hoolitsuskodud — nii vanadele — kui lastele. Viimased asuvad peaaesjalikult linnades, kuna maal antakse lapsed perekondadesse kasvatada. Selleks töötavad omavalitsustele palju kaasa eraseltsid.

Teede korraldus.

Teede korraldus seisab maal kõik riigi käes, peale külavaheteede. Teed on tehtud Soomes väga hästi, mida võimaldab ka sealne hea teesillutus materjaal — kraniitkivi ja sömer liiv. Teed keskelt kumerad ja ääred mahahööveldatud — sarnanevad nii meie uuele parandatud Vasalema teele. Heade teede tõttu on ka liikumas palju jõuvankreid, iseäranis aga paistab silma jalgrataste rohkus. Jalgrattal sõidavad noored ja ka vanad. Pühapäeva hommikul Pori linnast maale sõites tuli teel vastu — mitte liialdatult öeldud — üle 50

rattasõitjat kirikulist. Ka elatanud, silmnähtavalt üle 50 a., naisterahvad olid ratastel. Mägiste ja järvede veereliste maastikkude pärast on teed aga tihti liig kõverad ja ka kitsad. Siiski hea tee tõttu võib autol versta 80 tunnis sõita. Ka hobuse postijaamasid leidub Soomes, olgugi mitte tihti. Need on riigivalitsuse korralduses. Sõiduks on kindlad taksid määratud, kus juures jaamapidajad saavad aastas kuni 30.000 Emk. riigilt abiraha.

Põllumajanduslised koolid.

Soome põllumajanduslised koolid on rõhul osal põllumajandusliste eraorganisatsioonide ja ka erasikute korralduses, kes aga riigilt nende ülespidamiseks toetussummasid saavad.

Kohus.

I astme kohus on Soomes igas vallas. Kohtunikuks on õigusteadlane. Temale on valla poolt juurdeliselatud liikmed, kellelt kohtunik tarbekorral nõu küsib. Otsuse tegemisest liikmed osa ei võta, küll võib aga liikmete ühehääleline vastuotsus kohtuniku arvamist äramuuta. Edasikaebused kohtuniku otsuse peale lähevad kohtupalatisse ja sealt kõrgemasse kohtusse. Kauhaval asusid vallavalitsus, kohus, ja politsei kõik ühes majas, teisel korral. Koosolekute saal on neile ühiseks tarvitamiseks, kuna igal ühel oma eri-ametiruum. Maja alumisel korral asub seltside ruum pidusaaliga.

Järelvalve.

Valla asjaajamise järelvalve kuulub maa-härra võimkonda, samuti politsei ja kõik muud maakonna valitsusliste (administratiiv) asjade lahendamine.

Bibliograafia.

Üleskutse.

1923 aastal E. Maakondade Liidus ülesvõetud mõte, Eesti maavalitsuste ajalugu väljaanda, on teostamise ajajärgus. Maavalituste 10-ne aastaseks juubelipäevaks, 1. juuliks 1927 a., peab tähendatud teose esimene osa, 1917 ja 1918 aasta, trükist ilmuma.

Materjaali selle teose jaoks on kogunud ja koguvad maavalitsused. Et 1917 ja 1918 a. segased ajad olid, ei ole igal maakonnas arhivaale selleaegiste sündmuste kohta alal, ehk need on liig puudulikud ja kuivad. Ei ole kohal ka selleaegseid te-

gelasi, kelle mälestusi kasutada saaks. Selleaegiste tegelaste mälestused on aga kõige tänulikum materjaal selle teose jaoks, nagu kokkutulnud materjaalide järele otsustada võib.

Seda arvesse võttes palun kõiki, kes 1917—1918 a. kuidagi osavõtsid maakonnavalitsuste loomisest, nende korraldustöödest ja võitlustest võimuhaarajatega, kelle poole vastav maavalitsus otsekohe teatete saamise otstarbel pööranud ei ole, s. o. kelle mälestused maavalitsuste kaudu kasutamata, oma mälestused teatud sündmuste, või olukorra kirjeldamiseks täh. ajast

mulle 25-ks jaan. s. a. Tallinna, S. Roosi-krantsi Nr. 12 saata. Saadud materjaalid kasutan allika nimetamisega, kui materjaaliandja oma nime avaldamata ei soovi jätta.

Loodan, et selleaegsed tegelased selleaegiste, ajalooliselt väga tähtsate, sündmuste jäädvustamiseks kaasaaitamist enesele raskuseks ei pea, samuti oma mälestusi alaväärtuslikult ei hinda ja need pealselt paberile panevad.

4. jaan. 1927.

Teose „Eesti maaomavalitsus“
toimetaja: H. AVIKSON.

Omavalitsuse

kirjanduse tellimist

mitte unustada.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Pärnu Maakonnaavalitsuse 1924 ja 1925 aasta tegevusest. Pärnu Maakonnaavalitsuse väljaanne 1926 a. 136 suurt lehekülge.

Harju Maakonnaavalitsuse 1925 aasta tegevusest. [Tallinn 1926 a. 120 suurt lehekülge.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 1. Kaebamise korrast hoolekande alal.

Hoolekande seaduse § 202 ja 205 põhjal kuulub vallavalitsuse võimkonda üksikutele hoolealustele toetuse määramine, kuna vallanõukogud seda ainult hoolekande alal tegutsevatele organisatsioonidele määravad ja vallavalitsuse hoolekande kavad ja eelarved kinnitavad.

Seadus ei näe ette, kellele tuleb toetusnõudjal kaevata, kui vallavalitsus ta palve rahuldamata jätab, ehk kui ta määratud toetust küllaldaseks ei pea, see on, kas vallanõukogule ehk administratiivkohtule, kuna sama seaduse § 207 järele administratiivkohtule antakse kaebused ainult „valla esituskogu“, see on nõukogu, otsuste peale. Nõukogu poole pööramist aga seadus hoolealustelt ei nõua.

Palun selle küsimuse peale selgitavat vastust.
Ü. vallasekretär.

Vastus:

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud hoolekande seaduseelnõus (peat. XIII) oli ette nähtud järgmine kaebamise kord: valla hoolekande komisjoni otsuste peale võidakse kaevata maakonnaavalitsusele, kuna maakonna- ja alevivalitsuste ja linna hoolekandekomisjonide otsuste peale tööhoolekandeministeeriumile (§ 224); kaebused tuleb esitada sellele asutusele, kelle otsuse peale kaevatakse, ühe kuu jooksul, arvates ajast, mil otsus kaebajale teatavaks sai (§ 225); asutus, kelle otsuse peale kaebtus sisse antud, lisab kaebtusele juurde kõik asjasse puutuva materjali ja ühtlasi ka oma seletused asja kohta ja mitte hiljem kahte nädalat pärast kaebtuse sisseandmist saadab selle edasi asutusele, kellele ta määratud (§ 226); kui asutus, kelle otsuse peale edasi kaevatud, tööhoolekandeministeeriumi otsusega kaebtuse asjas rahul ei ole, võib ta selle otsuse peale kaebtuse sisse anda administratiivkohtu korras (§ 227). Seletuskirjas oli peatükk XIII kohta öeldud; „peatükk XIII §§ 224—228 kokkuseadmisel on silmas peetud meil maksvat administratiivkohtu korda, kuna üldse terve seadus kooskõlasse on püütud viia meil seni maksvate teiste seadustega“. Seal-samas loeme veel: „seaduseelnõu lõpus (§§ 224—228) on määrused, mis räägivad kaebtustest. Nimelt on seaduseelnõu läbi õigus antud admi-

nistratiiv korras edasi kaevata hoolekandeametiite otsuste peale, sest kohtu korras edasikaebamine ei täida igakord otstarvet. Seaduseelnõus ettenähtud kaebtuse kord ei kõrvalda mitte õigust kohtu teel toetust või abi anda, niisama ka administratiivkohtu korras kaebtuste sisseandmist“. Riigikogu töökaitse komisjon kustutas maha hoolekande komisjonid leides, et nende asutamine vallas ja alevis tarvilik ei ole, vaid hoolekande-seaduse põhjal pealepanud ülesandeid võib edukalt täita ka valla- ja alevivalitsus. Töökaitse komisjoni redaktsioonis kõlas Vabariigi Valitsuse eelnõu § 224-le vastav paragrahv (221) järgmiselt: „Linna hoolekande komisjoni otsuste peale võib edasikaevata linnavalitsusele, valla- või alevivalitsuste otsuste peale maakonnaavalitsusele, maakonna- ja linnavalitsuste otsuste peale töö- ja hoolekandeministeeriumile“. Riigikogu omavalitsuse komisjon asus seisukohale, et vastuvõetav ei saa olla §§ 221—225 ettenähtud administratiivkaebe kord, vaid peaks jääma administratiivkohtu korra juurde. Omavalitsuse komisjoni kaasarandja poolt tehti ettepanek võtta vastu § 221 järgmise (praegu maksvas) redaktsioonis: „Kaebtused valla- ja alevi esituskogude ning maakonna- ja linnavalitsuste otsuste peale antakse administratiivkohtu korras“. Oma ettepanekut põhjendas kaasarandja järgmiselt: „Töökaitse komisjoni poolt vastuvõetud paragrahvi järele tulevad kaebtused lahendada administratiiv korras. See ei ole kooskõlas meie seadusega, nimelt tuleb omavalitsuse asutuste otsuste peale kaevata administratiivkohtu korras“. Selle kohta, miks omavalitsuse komisjoni poolt esitatud § 221 redaktsioon kõneleb „valla ja alevi esituskogudest“, aga mitte valla ja alevi valitsustest, ei leidu andmeid ei omavalitsuse komisjoni protokollides, ei omavalitsuse komisjoni seletuskirjas ega kaasarandja põhjendustes Riigikogus. Kuid sellest, et omavalitsuskomisjon leidis, esiteks, et „peaks jääma administratiivkohtu korra juurde“ ja teiseks, „et ei ole põhjust üld omavalitsuste järelevalve korda muuta (omavalitsuse ajutise järelevalve seadus „Riigi Teataja“ nr. 78—1919 a.)“ võib järeldada, et valla- ja alevivalitsuste otsuste kohta on maksev omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse §§ 5 ja 8 ettenähtud

järeivalve teostamise kord ja üldise administratiivkohtu kord („Riigi Teataja“ nr. 10—1919 a.), kuna aga valla ja alevi esituskogude ning maakonna- ja linnavalitsuste otsuste kohta on maksmapandud mõned (§§ 208—209 ettenähtud) erandid sellest üldisest korrast, mis tehtud sellepärast, et asja käiku kiirendada. Eug. Maddison.

Küsimus Nr. 2. Ohvitseride ja üleaja-teenijate isikumaksu alla kuuluvuse kohta.

Kas võib isikumaksu alla arvata sõjaväelasi — ohvitseri ja üleajateenijad, kelle elukoht oma teenistuse asukoha järele valla piirides? Vallanõukogu poolt said isikumaksu alla määratud ohv. ja üleajateenijad, kuid viimased ei pea maksu nõudmist seaduslikuks, põhjendades väe-teenistuse seaduse § 37 (S. k. IV k.) ja Riigikohtu otsuse peale. Mida ütleb nimetud seaduse § ja kas on sellekohast Riigikohtu otsust olemas?

Vallasekretär V.

Vastus:

Valla- ja omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse (Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., sead. nr. 83, nr. 3 — 1921 a., sead. nr. 19, nr. 83/84—1924 a., sead. nr. 58) § 9 järgi võib võtta kodanikkudelt 20 kuni 60 aastani, kellel vallapiirkonnas alaline elukoht, valla heaks isikumaksu vallavolikogu poolt määratud suuruses ja korras. Sama. §-i 3 lõike järgi on isikumaksust vabad riigi, omavalitsuste või erasutuste hoolekandel ülevalpeetavad, samuti ka riigi või omavalitsuste paiuki või abiraha osalised isikud. Ühtlasi annab sama paragrahv (4a. lõige) vallavolikogudele õiguse isikumaksust vabastada ka teisi kodanikke, kui selleks mõjuvad põhjused olemas. Järjekult langevad tähendatud paragrahvi põhjal isikumaksu alla kõik, kellel valla piirkonnas alaline elukoht, välja arvatud ainult hoolekandel ülevalpeetavad ja paiuki või abiraha osalised. Alalise elukoha all tuleb aga mõista seda kohta, kus isik oma teenistuse, tööhke ettevõtte pärast alaliselt elab või kus tema liikuv varandus või kodune sissesead on (Riigikohtu otsused 22. veebruarist ja 30. aprillist 1921 a.)

Seda arvesse võttes tuleb kaitseväelaste maksutamisel igal üksikul juhtumisel selgusele jõuda, kas neil teenistuse tõttu on valla piirkonnas alaline elukoht või mitte. Mis puutub kaitseväe-teenistusseaduse (Устав о воинской повинности, S. k. IV k., 1915 a. v.) § 37, siis on see paragrahv, kui seisuste peale põhjenev, oma maksvuse kaotanud (põhiseaduse § 6 ja seisuste kaotamise seaduse II osa). Selle paragrahvi järgi olid taiupojad, linnakodanikud, käsitöölised ja töölised („сельские обыватели разных наименований, мѣщане, ремесленники и рабочие люди“) vabastatud kaitseväe tegelikus teenistuses viibimise ajal, kõikidest riigi, semstvo ja kogukonna hingede pealt võetavatest („взимаемых подушно“) maksudest, s. t. seisuulistest maksudest, Riigikohtu otsust selle kohta, „Maaomavalitsuse“ toimetuse teada, ei ole.

Küsimus Nr. 3. Sissejuhatava kõnepidamisest abielude registreerimise puhul.

Kas perekonnaseisu ametnik võib abielu registreerimisel selleks, et sündmusele pühalikku ilmet anda ja asjast osavõtjates registreerimisest kaunist mälestust järele jätta, enne ametlikku talitust väikest sissejuhatavat kõnet pidada?

Kas kõne aluseks võib valida kohaliku teesi piiblist, peaasjalikult uuest testamendist, milliseid seal küllalt leidub?

Alus. Perek. seisu sead. elluviimise määr. § 40 teine lõige.

Perek. ametnik.

Vastus:

Perekonnaseisu sead. („Riigi Teataja“ nr. 191/192—1925 a. sead. nr. 110) ning siseministri poolt 20. mail k. a. antud juhtnõõrid perekonnaseisu seaduse kohta ei sisalda abielu registreerimisel takistusi sissejuhatavate kõnede pidamiseks. See oleb perekonnaseisu ametnikust. tema oskusest ja taktist, sest tähendatud juhtnõõride § 40 tõmbab ainult üldiseid näpunäiteid, määrab ära seda miinimumi, mida tuleks abielu registreerimisel perekonnaseisu ametnikul silmas pidada. Kuid selle juures ei tohi abielu registreerimine muutuda kiriklikeks laulatuseks.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid oofamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.